

Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích Přírodní vědy - Supplementum

Acta Musei Bohemiae Meridionalis in České Budějovice - Scientiae naturales

Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy

52

161–163

2012

Průtah potáplice severní (*Gavia arctica*) a potáplice malé (*Gavia stellata*) v jižních Čechách v letech 1979 až 2009

Migration of Black-throated (*Gavia arctica*) and Red-throated (*Gavia stellata*)

Loons in South Bohemia in the period 1979 to 2009

Milan FRENCL

Jihočeský ornitologický klub

Abstract. This article summarizes the abundance of Black-throated (*Gavia arctica*) and Red-throated (*Gavia stellata*) Loons recorded during spring and autumn migration over the past 30 years. In total 976 loons were observed at 31 different sites. Both species were most abundant in November when 73 observations of Black-throated Loon and 10 observations of Red-throated Loon were recorded. During spring migration the Black-throated Loon was most abundant in April with 14 birds recorded, however we have only two records of Red throated loon, four individuals in March and 6 individuals in April. Loons were mostly observed individually. The autumn maximum was 144 Black-throated Loons and 4 Red-throated Loons. In spring the maximum number of recorded Black-throated Loons was 51.

Key words: Black-throated Loon, Red-throated Loon, migration, South Bohemia.

Abstrakt. Článek vyhodnocuje v jednotlivých měsících během roku četnost zjištěného výskytu a početnost exemplářů potáplice severní (*Gavia arctica*) a potáplice malé (*Gavia stellata*) při jarním a podzimním průtahu v jihočeském regionu za posledních 30 let. Celkově bylo pozorováno 976 ex. potáplic na 31 lokalitách. Nejsilnější průtah u obou druhů potáplic je v měsíci listopadu, kdy u potáplice severní bylo zaznamenáno 73 pozorování a u potáplice malé 10 pozorování. Jarní průtah je u potáplice severní nejsilnější v měsíci dubnu, kdy byla zjištěna 14×. U potáplice malé, která byla zjištěna pouze 2×, je to v měsíci březnu a dubnu. Při sledování početnosti u podzimního a jarního tahu u obou druhů bylo nejčastější pozorování jednotlivých exemplářů. Podzimní maximum bylo u potáplice severní 144 ex. a u potáplice malé 4 ex. Jarní maximum bylo u potáplice severní 51 ex. a u potáplice malé 6 ex.

Klíčová slova: potáplice severní, potáplice malé, průtah, jižní Čechy.

Úvod

Sledování potáplic na jihu Čech se autor věnuje aktivně od roku 1979. Pozorování a návštěvy vhodných lokalit byly prováděny nepravidelně několikrát během jara a hlavně podzimu se zaměřením na především známé průtahové zastávky potáplic (velké rybníky a přehradní nádrže – např.: Lipno, Orlík, Římov). Dvě naposledy zmíněné přehrady byly systematicky sledovány až od roku 1990. Výsledky

shrnují převážně vlastní pozorování autora za sledované období (kromě několika uvedených výjimek). Cílem tohoto krátkého článku je stručně shrnutí převážně vlastních údajů o průtahu potáplíc z jihu Čech a současně i trochu inspirovat kolegy k pozdně podzimním výpravám do terénu za potáplícemi. Pokud vyjde počasí a pozorovatel má to štěstí, že je v terénu úspěšný v podobě úlovku – pozorování potáplíc, tak se může stát, že bude infikován těmito krásnými severany jako já a stejně tak se bude těšit na každý listopad.

Potáplice severní – jarní tah

Jarní průtah je u tohoto druhu pravidelný, ale poměrně rychlý a tím i daleko méně často zjistitelný než podzimní průtah. Proto z jara pochází podstatně méně údajů. Je to celkem 23 pozorování, kdy nejčasnější výskyt je z 23. 3. 1997 z přehradní nádrže Lipno – 1 ex., částečně vybarvený ve svatebním šatě. Nejpozdější jarní výskyt je z 22. 5. 2000 z přehradní nádrže Římov, kde se zdržoval 1 ex., také již vybarvený ve svatebním šatě. Nejčastěji byl zjištěn výskyt potáplíc jednotlivě 12× 1 ex., 5× 2 ex. a 6× více jak 2 ex. Nejvíce exemplářů bylo pozorováno 31. 3. 2000 na ryb. Dvořiště a to současně 2 hejna čítající 36 ex. a 15 ex. (dohromady 51 ex.). Na stejném rybníku se ve v stejnou dobu nacházely i 4 ex. potáplice malé. Většina pozorovaných exemplářů potáplice severní byla na jaře již vybarvená ve svatebním šatu. Jarní tah byl vždy rychlý a potáplice nebyly na lokalitě nikdy pozorovány déle než jeden den. Průběh jarního průtahu podle počtu pozorování dle měsíců pozorování byl následující: 4× březen, 14× duben, 5× květen. Z toho je patrné, že hlavní jarní průtah v jižních Čechách probíhá v měsíci dubnu.

Potáplice malá – jarní tah

Jarní průtah u toho druhu byl zjištěn pouze 2× a to pozorováními z 31. 3. 2000 na ryb. Dvořiště, kde byly 4 ex. společně s 2 hejny potáplíc severních (51 ex.) a 6 ex. z 12. 4. 2006 na ryb. Starohaklovském (P. Bürger, J. Pykal, J. Kubová). Jarní průtah potáplice malé v jižních Čechách se zdá být méně častý, hodně rychlý a tím i obtížně zjistitelný.

Potáplice severní – podzimní tah

Podzimní průtah je u tohoto druhu tím hlavním obdobím, kdy lze nejnázve potáplice zastihnout na našem území. V tomto období bylo zaznamenáno 108 pozorování z jižních Čech. Nejčasnější výskyt je ze 7. 10. 1979 z Drážního rybníka u Horního Dvořiště. U tohoto pozorování je zajímavé to, že se jedná pouze o 2 ha rybník a dále to, že na tomtéž malém rybníku jsem potáplici severní zastihl znovu po 14 letech, a to od 5. 11. do 17. 11. 1993, kdy se zde potáplice zdržovala na lokalitě minimálně 13 dní. Nejpozdější podzimní výskyt je z 31. 12. 2009 z rybníku Jordán v Táboře – 1 ex. (J. Jahelka). Druhý nejpozdější údaj je pozorování autora z 27. 12. 1995 (do zamrznutí) z přehradní nádrže Římov, kde se 1 ex. potáplice zdržoval již od 11. 12., tj. minimálně 17 dní. Je to současně nejdelší autorem zjištěný pobyt potáplice severní na jedné lokalitě. Tak jako u jarního tahu tak i u podzimního byl zjištěn nejčastější výskyt jednotlivě a to 64×, dále 30× 2–9 ex. a 14× více jak 10 ex. Maximum 110 ex. bylo zjištěno v jednom dni na 2 lokalitách a to 5. 12. 1987 na rybníku Volešek 50 ex. a rybníku Dehtář 60 ex. (M. Frencl, B. Kloubec). Během více jak 20letého sledování z přehradní nádrže Římov bylo zjištěno maximum dne 17. 12. 1995 a to 55 ex. Úplně nejvíce exemplářů na jedné lokalitě na jihu Čech bylo zastiheno na rybníku Řežabinec u Ražic dne 14. 11. 2008 a to 144 ex. K. Peclem. Autor článku při návštěvě této lokality ve stejný den pozoroval již pouze 7 ex. Průběh podzimního tahu podle počtu pozorování byl dle jednotlivých měsíců následující: říjen 12×, listopad 73× (hlavní měsíc podzimního průtahu) a prosinec 23×.

Potáplice malá – podzimní tah

U podzimního tahu je to podobné jako u potáplice severní, kdy je četnost výskytu a početnost jedinců na podzim také nejvyšší. Z tohoto období pochází celkem 18 pozorování, kdy nejčasnější výskyt je z 30. 10. 1999 z ryb. Káňov a to 1 ex. (J. Cepák). Nejpozdější výskyt je z 2. 1. 2007 z Orlické přehrady, kde byl zastížen opět jen 1 ex. Nejdéle mnou zjištěný pobyt potáplice malé na jednom místě byl výskyt 1 ex. od 8. 12. do 12. 12. 1996, tj. 5 dní na jedné lokalitě (přehradní nádrž Římov). Nejčastěji byl zjištěn výskyt jednotlivě a to 14×, 2× 2 ex. a 1× 3 ex. – 16. 11. 2008 na ryb. Řežabinec (F. Nosek) a 1× 4 ex. v prosinci 2002 (do zamrznutí) na ryb. V. Tisý (J. Korbel), což je i zjištěné podzimní maximum. Průběh podzimního tahu podle počtu pozorování byl dle jednotlivých měsíců následující: měsíc říjen 1, listopad 10×, prosinec 6×, leden 1×. Výskyt v dalších měsících ani zimování nebylo u obou druhů potáplic v jižních Čechách zjištěno. Jako zajímavost lze ještě uvést letní pozorování tohoto druhu ze západočeské Šumavy a to 1 ex. z 23. 8. 2004 z jezera Laka (A. Vondrka), kdy je to nejčasnější a současně nejvýše zjištěný výskyt (1096 m n. m.) potáplice malé nejbliže k jihočeskému regionu.

Závěr

Během třiceti let bylo celkem nashromážděno 131 pozorování potáplic severních (celkem 941 ex.) a 20 pozorování potáplic malých (celkem 35 ex.). Hlavní období průtahu potáplic se shoduje s výsledky uvedenými v publikaci (HUDEC 1994).

Literatura

HUDEC K., (ed.) 1994: Fauna ČR a SR. Ptáci 1. – Academia, Praha.

Adresa autora:

Milan FRENCL

Otavská 1046

397 01 Písek

e-mail: Frencl.cz@seznam.cz